لینین و ئەدەب و هونەر

بەشی دووەم

وەرگێران و ئامادەکردنی

مەحموود محەمەد عوسمان

لە نامەیەک بۆ ئا . م . گۆرگی

ئەزیزم ئا . م .

7 شوبات (فەبرووەری) 1908

((بەگوێرەی گوزارشەکەت ، من قسەو باسێک و راپرسییەک لە گەل ئا . ئا . ئەکەم ، بە بروای من پێویست بە چاپکردنی ناکات ، ئێستە تۆ ئەو وەکو کەسایەتی ناناسی .

ئەو وتارەی دەربارەی گالتەجاری نووسیبووت ، بۆ کام کۆمەلەی بەلشەفیک ناردووتە ؟ جێی سەرسورمانە ، لەبەر ئەوەی ئەوان زۆر بەتێکۆشانەوە لەسەر کۆمەلە بەلشەڤییەکان بۆیان نووسیبووم ، بەلام من هەتا ئێستە دەربارەی ئەوە هیچم نەبیستووە . هیوادارم بۆ بترسبۆرغ بێت . ئەگەر رونووسێکت (نسخە) هەیە لەو نامەی کە بۆ سینێیڤیسزت ناردووە ، بۆ منیشی بنێرە بۆ ئەوێ ، (لەگەل ئاماژەیەک بەمێژووی ناردنی نامەکە) _ بەلام رەنگە سینێیڤیسز بە چاپی بگەیەنێ . لە کۆتایدا ئەمە لە راپرسییەک زیاتر نییە)) . *

پرۆژەکانت زۆر دلخۆشکەرەیە . حەزم ئەکرد سەردانیتم بکردایە . بەلام من ناتوانم کاری حزبی بەجێ بێلم ، کە بەزووترین کات ئەبێ رێکبخرێ . گومان لەوەدا نییە ، کە تۆیش لەوبارەیەوە لەگەلمدا ئەبێ . رێکخستنی کارێکی نوێ مەسەلەیەکی گرانە . منیش ناتوانم ئێستە بەجێی بێلم . نزیکەی مانگێ یان دوو مانگ ئەخایەنێ ، بۆ ئەوەی بتوانین کاری رێکخستنەکە ئەنجام بدەین . پاشان لە توانامدا ئەبێ بۆ هەفتەیەک یان دوو هەفتە لێی ببچرێم .

هەزار جار رێکم لە گەلتا کە پێویستیمان بە خەباتێکی رێک هەیە دژ بە داروخانی سیاسی و بەرەلایی و سکالای بەردەوام هەتا دوای .... لەو باوەڕەدام جیاوازیمان نەبێ لەسەر (کۆمەلگە) و (لاوان) . گرنگی رۆشنبیران لە ناو حیزبماندا کەم ئەبێتەوە . لە هەموو شوێنێکەوە دەنگوباسم پێ ئەگا لە هەلهاتنی رۆشنبیران لە حزبدا . رێگەی ئەم گەمژانە بۆ ئەوێیە . حزب لە پۆخلەواتی وورده برجوازیی پاک ئەبێتەوە . گردنە دەستی مەسەلەکە لە لایەن کریکارانەوە روو لە زیادبوونە . هەروەها رۆلی کرێکارانی پیشەیی چێگیرئەبێ . ئەمانە هەمووی باشن . منیش لەوباوەڕەدام (نووکە شەقەکانت) ئەبێ بەم مانایە بێ .

ئێستە چۆن بتوانین کارتێکردنمان هەبێ ؟ بە تەواوەتی ئەبێ چی ئەدەبێ بنووسین ؟ ئایا کۆمەلەکان دەربکەین یان (پرۆلیتاریا) ؟ ئاسانترین وەلام ئەوەیە کە (یان) ، رەت نەکەینەوە (مەبەستی پرۆلیتاریا رەتنەکەینەوە) ، بەلام (و) رەتبکەینەوە (مەبەستی پرۆلیتاریا لەگەل کۆمەلەکان رەتبکەینەوە و پێکەوە دەری نەکەین. مەحموود) وەلامەکە هیچ تەم ومژێک هەلناگرێ . بەلام لە پراکتیکا وەک پێوست نییە .. ئەبێ کۆمەلێکی چاپکراوەی شەرعیمان هەبێ (یاسایی) ، ئێستە هاورێیانمان هەولێکی باش ئەدەن بۆ ئەوەی بە چاپی بگەیەنن لە بترسبۆرگ ، دوای گەرانەوەم لە لەندەن ، ئەو کاتەی لە کفاکالی بووم ، خۆم کارم کرد لەم بووارەدا . ئەرکی سەرشانی هەموومان ئەوەیە یارمەتیان بدەین و ئەگەر لە تواناماندا هەبوو بەردەوام بین لە دەرچوونی ئەم کۆمەلانە .

بەلام ئەو تاقیکردنەوەیەم که لە لەندەن بە هرمەند بووم لێی ، تا مانگی یازدەی سالی 1907 (نیوسال)، وای لێکرم کە قایل بم بەوەی ئێستە زەحمەتە ئەدەبێکی شەرعی (یاسایی) رێک دابمەزرێ . من لەو باوەڕەدام ئەوەی ئێستە لەسەر حزبە ، ئەوەیە کە رۆژنامەیەکی سیاسی رێک دەربکات و زمان حالی حزب بێت وە بەهێز و شیلگیرانە خەبات بکات دژ بە روخان و نائومێدی . رۆژنامەیەکی حزبی سیاسیمان پێویستە . زۆریک لە رووسەکان باوەریان بە رۆژنامەیەک نییە کە لەدەرەوەی ولات دەربچێ . ئەمەیش هەلەیەکی گەورەیە ! بۆیە بەرێکەوت نەبوو کە ئێمە بیریارماندا (پرۆلیتاریا) بگۆزینەوە بۆ ئێرە . رێکخستنی وبەچاپگەیاندنی و زیندووکردنەوەی زۆر زەحمەتە . ئەمانە راستیەکی حاشا هەللنەگرن _ بەلام کارێکە و ئەبێ بیکەین وهەر ئەیکەین .

بۆچی بەشێکی بۆ ئەدەبی پرۆلیتاریا تەرخان نەکەین ؟ شوێنەکە کەمە ؟ من بەتەواوەتی شێوەی کارکردنت نازانم . بەداخەوە ئێمە ئەو کاتەی بەیەک گەشتن ئەوەندە چەقەمان دا نەمانتوانی قسەی جدی لەسەر چەند مەسەلەیەکی بکەین . ئەگەر خۆت مەیلی نووسینی وتاری کورت و بچوک و ماوە نە ماوەیەکت نەبێ (هەفتانە یان نیو مانگ جارێک) ، من هیچ ئامۆژگاریت ناکەم کە بپچرێت لێێ (مەبەستی کاری گەورەی نووسینە . مەحموود) چونکە سوودی زۆرترە .

بەلام ئەگەر ئارەزووت هەبێ لە کارێکی هاوبەش لە رۆژنامەیەکی سیاسیدا ، بۆچی بەردەوام نابی بەهەمان شێوە کە دەستت پێکرد ، وەک ((تێبینییەکان دەربارەی ووردە بورجوازی)) کە لە ((نۆڤایا جیزن)) بلاو بووەوە ، بەشێوەیەکی باش دەستتپێکرد ، هەولبدە بیکەیتە لاسایکردنەوەیەک (تقلید) . دەربارەی ئەمە بۆم نووسیت ، بە مەبەستێکی پێشوەخت ، لە یەکێ لە نامە سەرەتایەکانمدا , لەدلی خۆمەوە ئەموت ((ئەگەر ئەمەی پێخۆشبێ دەست ئەگرێت بە بیرۆکەکەوە)) لە نامەی کۆتایەکەتدا ئەوەم بۆ دەرکەوت کە ئەم بیرۆکەیەت لا پەسەندە . یان من سەهوم ؟ تاچەند کاری حزبی سوود ئەبینی لە رۆژنامەیەک کە وەک جاران بەیەک شێوەی نەبێ . تا چەند کاری ئەدەبی سوود ئەبینێ دوای بەگرێدانێکی پتەو لەگەل کاری حزبیدا. لە کارتێکردنێک ، بە شێوەیەکی بەردەوام و رێک لە حزبدا . بۆ ئەوەی تەنها (هەلکوتاندنە) سەر نەبێ ، فشارێکی بەردەوام بێت بەدرێژای هێلەکە بەبێ وەستان وە بەبێ کەموکوری . بۆ ئەوەی سۆسیال دیموکراتییەکانی بەلشەفیک بەشێوەیەکی بەش بەش تەنها هێرشنەکەنە سەر جۆرە جیاوازەکانی دەولەمەندەکان . بەلام بۆ ئەوەی هەموو شتێک داگیربکەن چۆن یابانییەکان مەنشوریان داگیرکرد لە رووسیا .

چەندێ ئارەزوو ئەکەم بابەتێک و نیوەی ئەو سێ بابەتانە ((فەلسەفە ، رەخنەی ئەدەبی ، تەکتیکی هەنووکەیی)) بنێری بۆ پرۆلیتاریا کە ئامادەی ئەکەی بۆ کۆمەلەکان . مانای ناردنی تەکتیکی هەنووکەییە و بەشێک لە رەخنەی ئەدەبی . ئاخ هیچ خێرێک نییە لەو وتارە تایبەت و درێژانەی کە لەسەر رەخنەی ئەدەبی ئەنووسرێ ، لە گۆڤارە جۆراو جۆرەکاندا بلاوکراونەتەوە ، کە نیوەیان حزبییە و نیوەیان حزبی نییە ! . باشتر وایە هەولێک بدەین و هەنگاوبنەین بۆئەوەی لە رەوشتی ئاغا رۆشنبیرە کۆنەکان دووربکەوینەوە . بە مانایەکی تر رەخنەی ئەدەبی پەیوەست بکەین بە کاری حزبی و بە رابەرایەتی حزب . بەم شێوەیە ئەحزابی سۆسیال دیموکراتییە پێگەیشتووەکان کار ئەکەن لە ئۆروپا . بەم شێوەیە ئەبێ کار بکەین بەبێ ئەوەی بترسین لەو زەحمەتانەی کە لە هەنگاوە یەکەمەکاندا لە کاری رۆژنامەگەری هاوبەشدا رووبەڕوومان ئەبێتەوە .

بەلام کارە گەورەکانی رەخنەی ئەدەبی ، باشتر وایە بە پەرتوک بلاویبکەیتەوە ، یان هەندێکیان لە گۆڤارەکاندا بلاوبکەرەوە . بەلام ئەو وتارانەی کە ماوە نەماوەیەک بەرێکی دەرئەچێت لە رۆژنامەیەکی سیاسی بلاویانبکەرەوە . با پەیوەندیت هەبێ بە کاری حزبییەوە ، بەهەمان رۆح کە لە (نۆڤایا جیزن)) دەستت پێکرد . پێم بلێ ، ئارەزووت هەیە لەم شێوە کارە یان نا ؟

بابەتی سێیەم فەلسەفەیە . من ئەزانم لایەقی ئەوەم نییە کە لەم بوارەدا بە ئاشکراکار بکەم . بەلام بە وردی کاری فەیلەسوفە حزبییەکانمان ئەخوێنمەوە ، وەک کەسێکی مارکسیی سادە ، هەروەها بە وردییەوە بۆغدانۆف خاوەنی مەزهەبی ئەزموونگەری تاک ئەخوێنمەوە ، و هەروەها ئەزموونگەرییە رەخنەگرەکان وەک بازارۆڤ و لوناتشارسکیش و ئەوان ئەخوێنمەوە . ئەوان پالم پێوە ئەنەن لایەنگری بلیخانۆف بم ! لەسەر مرۆڤ پێویستە

هێزێکی فیزیکی هەبێ بۆ ئەوەی هەلپەرستان کاری تێنەکەن وەک بلیخانۆڤ کە ئەیکات ! تەکتیکەکەی لوتکەی ڕۆخان و خراپییە . بەلام ئەو لە فەلسەفەدا بەرگری لە مەسەلەیکی ڕەوا ئەکات . من لەگەل ماتریالیستەکانم دژ بە ئەزموونگەران .... هەتا دوای ....

ئایا ئەبێ وە ئایا ئەرکە ، فەلسەفە پەیوەست بکەین بە کاری حزبییەوە ؟ بە بەلشەفیک ؟ لەوباوەڕەدام ئەرکی سەرشانمان ئەوەیە ئێستە ئەو کارە نەکەین . با فەیلەسوفە حزبییەکانمان هەندێ جار ئەو تێورانە چارەسەر بکەن و گفتوگۆی لەسەربکەن و ڕێکبکەون ..من بەباشی ئەزانم بەتەواوەتی ئەم گفتوگۆیە فەلسەفیانە جیابکرێتەوە لە کاری حزبی . ئەوەی کە لە نێوان ماتریالیستەکان و ئەزموونگەرەکان ڕوو ئەدات . چاوەڕێ وەلامت ئەکەم و کاتی ئەوە هاتووە نامەکەم کۆتایی پێ بێنم .

لینینەکەت

جنێڤ

بەرگی 47 لا 132 _135

* _ لە دەقە عەربییەکە ئەم برگەیە نییە بەلام لە دەقی هۆلەندییەکە هەیە ، هەروەها لە عەربییەکە مێژووی نامەکە نەنووسراوە (مەحموود)

****

لە نامەیەک بۆ

ئا . ف . لوناتشارسکی

1908_2_13

ئەزیزم ئا . ف .

دوێنێ نامەیەکی بچوکم بۆ ناردی دەربارەی برینغمان . ئێستەیش پەلەئەکەم بۆ ئەوەی وەلامی ئەو نامیەت بدەمەوە کە لە 11 _2 ناردبووت .

بەتەواوەتی نازانم بۆ قارس بووی لە نامەکەم ؟ ئایا بەهۆی فەلسەفەوە نییە ؟

پرۆژەکەت کە تایبەتە بە بەشی ئەدەبی لە پرۆلیتاریا و ڕاسپاردنی بە ئلکسی مکسیموفتش زۆر بەجێیە ، بە شێوەیەکی نائاسایی خۆشحالم . خەونم ئەوە بوو کە بەشێکی چێگیر لە پرۆلیتاریا تەرخان بکەم دەربارەی ئەدەب و هونەر ، و بیسپێرم بە ئا . م . بەلام ئەترسام ، بەشێوەیەک ئەترسام ، بەڕاستی زۆر سەرسامم ، کە ئەم کارەی پێبسپێرم . من بەتەواوەتی تایبەتمەندی کاری و بۆچوونی نازانم ، ئەگەر ئەوپێاوە بەجدی سەرقالبێت بە کاری گەورەوە ، و دابەشکردنی تواناکانی بەسەر شتی بچوک وەک ڕۆژنامەو ئەدەب ، زیان بەکارەکەی بگەیەنێ ، ئەوا گێلییە و تاوانە کە ئێمە ڕێگربین لەبەردەم ئەم کارە . من ئەم مەسەلەیە باش تێئەگەم وە هەستی پێئەکەم .

تۆ لەو شوێنەی خۆتەوە چاوی پێابخشێنە ئەزیزەکەم . هەولبدە کارەکان ڕێکبخەیت ، ئەگەر لەو باوەڕدابیت ئێمە زیان ناگەیەنین بە کارەکانی ئا. م . لە کاتی بەشدارییبوونی لەگەلماندا لە کارێکی حزبی ڕێک . ((حەتمەن سوودی زۆری ئەبێ بۆ کاری حزبی))

((ژمارە 21 ی پرۆلیتاریا لە 13 (26) شوبات (فەبروەری) بەچاپ ئەگەیەنرێ ، مانای وایە ئێمە جارێ کاتمان بەدەستەوەیە ، جێگەی خۆشحالیە دەستنووسەکە پێش ڕۆژی هەینی بگاتە دەستمان ، بۆ ئەوەی کاتی تەواومان هەبێ پێش بە چاپگەیاندنی ژمارەکە لە چوارشەممەدا بلاو ئەکرێتەوە . ئەگەر ناچاریش بێت ئەوا باشتر ئەبێت ئەوکاتەی دەستنووسوکە لە یەکشەممە بگاتە دەستمان (بۆ ئەوەی بە زووی بگات ئەتوانی و باشتریشە ڕاستەوخۆ بۆ ئەدرەسەکەی خۆمی بنێری) هەمان شت (دووشەممە دوا ڕۆژە بۆ وەرگردنی بابەتەکان) .

تۆ خۆیشت ئەبێ بەجێگیری و دلنیابوونەوە شتێ بنووسی . ناتوانی بۆ ژمارە 21 شتێ بنێیری یان بە زنجیرەیەکی سیاسی لەسەر بارودۆخی رووسیا (10 بۆ 16 هەزار پیت بێت) یان وتارێک دەربارەی فێری بنووسی (8 بۆ 10 هەزار پیت بێت) باشتر وایە وابێ : (یان _یان) نەبێت ، بەلام (ئەم و ئەو) بێت)) ؟ *

دەستەکانت بە توندی ئەگوشم ، تکات لێ ئەکەم ئاگادارم بکەرەوە ئەگەر مەسەلەی بەشداری کردنی . ئا . م . لە پرۆلیتاریادا یەکلاتکردەوە . ئەگەر رەزامەندی دەربری ئەوا بە بێ دواخستن بە دەستبەکاربێ ، بەبێ کۆنگرە و بەبێ چاوەروانی رێکەوتنەکە .

جنێف

بەرگی 47 لا 135 _136

*_ ئەم برگەیە لە دەقە عەربییەکە نییە .

****

بۆ ئا . م گۆرگی

1908/7/13

لەو بروایەدام ئەو مەسەلانەی کە وروژاندت دەربارەی جیاوازییەکانمان ، تەنها لەیەک تێنەگەیشتن بەولاوە هیجی تر نییە . من هیج کاتێ بیرم لە دەرکردنی رۆشنبیران نەکردۆتەوە ، وەک ئەوەی سەندیکاکە گێلەکان ئەیکەن . یان گرنگییان لە بزووتنەوەی کرێکاری رەتبکەمەوە . لەم هەموو مەسەلانەدا نابێ لە نێوانماندا جیاوازی هەبێ . من بەباوەرێکی پتەوەوە زۆر لەو دلنیام . لەبەر ئەوەی ئێمە ناتوانین ئێستە یەک ببینین ، پێویستە هەر ئێستە پێکەوە دەست بەکاربین ، لەکاتی کاردا رێکەوتنی کۆتایمان ئاسان و باشترئەبێت .

زۆر زۆر خۆشحالبووم لە پرۆژە تایبەتییەکەت دەربارەی نووسینی شتی بچووک بچووک بۆ (پرۆلیتاریا)) (ئاگادارییەکەیان بۆ ناردی) ، بەلام لەبەر ئەوەی تۆ کارێکی گەورەت هەیە ، باشتر وایە لێی نەبچرێت .

جاری پێشوو ویستم وەلامت بدەمەوە دەربارەی ((ترۆتسکی)) ، بەلام لەبیرم چوو . ئێمە (دەستەی نووسەرانی ((پرۆلیتاریا)) لێرە ، ئەل . ئەل و من و یەکێکی تر *) یەکێکە لە هاورێیە باشەکانی پەلشەفیکە رووسەکان) ، یەکسەر بریارماندا ترۆتسکی بانگەش بکەین بۆ بەشداری کردن لە پرۆلیتاریا و بابەتێکمان بۆ دیاریی کرد و ئاڕەستەیمان کرد ، نووسراوەکەمان ئیمزا کرد بە هاودەنگێکی گشتی ((دەستەی نووسەرانی پرۆلیتاریا))وەک ئارەزومان هەبوو کە مەسەلەکە لە ئاستێکی کشتیدا بێ . (بۆنموونە شەرێکی گەورەهەیە لە نێوان من و ترۆتسکی ، لەسالانی 1903 _1905 شەرەکە توندتر بوو ، ئەوکاتەی ئەو مەنشەفیک) بوو ، نازانم ئەگەر تروتسکی لە دارشتنی دەعووەت نامەکە بێزاربووبێت بەم شێوەیە . بەلام نامەیەکی ناردبوو کە خۆی نەینووسیبوو . وەک دەستەی نووسەرانی ((پرۆلیتاریا)) ئاگاداربوون ، (بەراسپاردەی هاوری ترۆتسکی) ، کە ئەو (مەبەست ترۆتسکی .م) نووسین پەسەند ناکات لەبەر سەرقالبوونی .

وا دەرئەکەوێ هەلوێستێکی دروستکراوە . لە کۆنگرەی لەندەن هەمان هەلوێستی هەبوو ، ئیتر نازانم بەردەوام ئەبێ لەگەل بەلاشیفە ؟

مەنشەفیکەکان لێرە ئاگادارییەکیان بلاوکردەوە ، بە ئیمزای بلیخانۆف و ئاکسیلرود و دان و مارتۆف و مارتینۆف کە ئەیانەوێ گۆڤارێکی مانگانە دەربکەن بەناوی ((دەنگی سۆسیال دیموکرات)) ، کە دەستم کەوت بۆتی ئەنێرم . کێشمەکێشەکە سەخت ترئەبێ . بەلام ترۆتسکی ئەیەوێ لەسەرەوەی ((کێشمە کێشی کۆمەلەکان)) وە بێ .

بەلام ئەوەی پەیوەستە بە ماتریالیزمەوە ، وەک تێگەیشتنێک لە ژیان ، لەوباوەڕەدام دربارەی ناوەرۆکەکە لەگەلت نەبم . گفتوگۆکە لێرە لەسەر ((تێگەیشتنی ماترایزمانە بۆ مێژوو)) نییە ! (ئەزموونگەرییەکان ئەمە رەتناکەنەوە) بەلام لەسەر فەلسەفەی ماتریالیزمە .

یان ئەبێ ئەنغلوساکسیونەکان قەرزاری ((ماتریالزم)) ن بە روحێکی وورده برجوازییەوە و رۆمانییەکانیش بە ئاژاوەچییان (ئاناریشیزم) ، ئەمەش کارێکە من بەتوندی رەتی ئەکەمەوە . ماتریالیزم وەک فەلسەفەیەک لای ئەوان پشتگوێ خراوە لەهەموو شوێنێ . (فنیوزیت)) ، یەکێکە لە هەرە گۆڤارە شارەزا و بتەوەکان ، بایەخ بە فەلسەفە نادا ، رۆژێک لە رۆژان لایەنگیری فەلسەفەی ماتریالزم نەبووە . لەگەل ئەوەشدا لەم ماوەیە ووتارەکانی ئەزموونگەرانی بەبێ هیچ ئاگادارییەک (تحفظ)بلاوکردەوە ،

یان هینانە کایەوەی روانگەیەکی وورده برجوازیانەی مردوو لەو ماتریالیزمەیە ، کە مارکس و ئەنچلس فێریانکردین ، مەسەلەیەکی راست نییە ، راست نییە ! رەوتە وورده برجوازیەکان لە ناو سۆسێال دیموکراسییەکاندا ئەچەنگن ، زۆر ئەجەنگن و بەرەو لای کانت و کانتییە نۆیەکان و فەلسەفەی رەخنەگرانە ئەرۆن . نەخێر . ئەو فەلسەفەی کە ئەنچلس لە کتێبەکەیدا ((دژی دۆهەرنیخ)) داینابوو، ماوە نادا بە وورده برجوازییەکان تەنانەت پێ بخەنە پێش هەیوانەکەیان . بلیخانۆف ئەم فەلسەفەیە بە هەلە ئەبات ، بە بەستنەوەی ئەم کێشمە کێشە بە کێشمە کێشی لەتبوون . ئەرکی سەرشانی هەموو سۆسیال دیموکراتییەکان ئەوەییە کە بلیخانۆفی جاران تێکەل نەکەن بە بلیخانۆفی ئێستە .

ئێستە ئەل . ئەل . لام رۆشت . جارێکی تر دەربارەی ((کۆنگرە)) ئاگاداری ئەکەمەوە ، ئەگەر سوورن لەسەری ئەوا لە ماوەی دوو رۆژ بە زوویی رێکی ئەخەم .

دەستەکانت ئەگوشم

لینین

جنێف

ب 47 لا 136 _ 138

* _ئەکەسە ئی . ف . دوبرفنسکییە (دەستەی نووسەران)

****